

REZUMATUL

tezei de doctorat intitulată „Regresul în dreptul afacerilor”

Claudiu-Gabriel Galu,

doctorand, Facultatea de Drept a Universității de Vest din Timișoara

cuvinte cheie: *regres, subrogație, credit, cambie, asigurare*

Teza de doctorat intitulată „*Regresul în dreptul afacerilor*” este structurată în cinci titluri, la rândul lor formate din capitole, secțiuni și subsecțiuni.

Titlul I cuprinde o parte introductivă, în care a fost justificată actualitatea și importanța regresului în dreptul afacerilor. Regresul este una dintre instituțiile juridice a cărei necesitate și dezvoltare a apărut ca o formă de corectiv, urmare a acceptării nevoii de echitate în raporturile civile. Scopul reglementării a fost atât de a rezolva problema datorilor neachitate, în sensul stingerii acestora prin executare, indiferent dacă acestea erau plătite de alte persoane decât debitorul, cât și de a evita ca efectul pozitiv al acestei soluții să se întoarcă împotriva plătitorilor. Din punct de vedere substanțial și procesual, regresul este un instrumente juridic din cadrul raportului obligațional, care dă dreptul unei părți, anterior obligată față de creditor, să-și recupereze prestația efectuată, de la debitor, de la un codebitor sau de la un alt garant al său.

Titlul II, intitulat „Aspecte de teorie generală cu privire la regresul în dreptul afacerilor”, cuprinde următoarele capitole:

Capitolul întâi analizează această instituție de la începuturile civilizației și până în prezent, dar și rolul pe care l-a avut personalitatea răspunderii civile în cristalizarea acesteia. La începuturile civilizației, obligația și răspunderea civilă erau exclusiv personale. În timp însă, mai ales ca urmare a influenței dreptului civil roman, Odată cu dezvoltarea timidă a raporturilor comerciale, bazate pe economia naturală a cultivării pământului și creșterii animalelor, a evoluat și activitatea de reglementare juridică, prin adoptarea unor legi scrise, numite privile. Deși există surse bibliografice care rețin operațiuni de regres încă din prima jumătate a secolului XVII, respectiv acte domnești individuale, acestea nu și-au găsit reglementare și în acte cu caracter normativ.

Exemplele menționate în unele documente medievale dovedesc existența unor situații în care a fost permis regresul creditorului, în fiecare caz de către domnul țării, în calitate de autoritate legislativ-executivă. Acestea nu constituiau însă acte cu caracter normativ, ceea ce înseamnă că nu aveau aplicare generală. Cel mai probabil, depindeau de obiceiul locului, de judecată și de voința domnitorului. În niciunul dintre cazuri însă, nu există voința prealabilă a creditorului inițial, plătit, a debitorului și a plătitorului pentru acest tip de operațiune, ci mai degrabă este o modalitate de reparare a prejudiciului suferit de către creditorul plătitor. Tocmai de aceea, nici anterior și nici ulterior acestor consemnări, nu se regăsesc înscrisuri cu caracter normativ care să reglementeze astfel de situații, ci doar acte cu caracter individual, în fapt veritabile hotărâri domnești în materie civilă sau fiscală.

Nu trebuie omis rolul obiceiului pământului pentru aplicarea regresului, ca lege cutumiară aplicată paralel cu privilegiile bizantine. Obiceiul pământului nu a fost niciodată codificat, însă a

fost aplicat în probleme juridice precum solidaritatea obștii sătești față de străini, de unde și lipsa unor izvoare în ceea ce privește existența regresului.

În prezent, regresul este reglementat în legislația comună privată, prin Codul civil din 2009, precum și prin legislația specială din diferite materii (drept societar – Legea nr. 31/1990, drept bancar – Legea nr. 77/2016, insolvența – Legea nr. 85/2014, dreptul muncii – art. 253 din Codul muncii, dreptul sănătății – art. 677 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății), ceea ce demonstrează importanța instituției pentru executarea obligațiilor.

Evoluția modului de executare a obligațiilor și a răspunderii persoanelor, de la caracterul antic personal al datoriei la posibilitatea ca executarea acesteia să fie garantată sau realizată de către altul. Această evoluție a condus practic la posibilitatea ca datoria inițială să poată fi stinsă și de altă persoană, nu numai de către obligatul inițial. Urmarea a fost aceea că plătitorul dobânda dreptul să urmărească și să recupereze plata pe care a făcut-o, din patrimoniul debitorului.

În *capitolul al doilea* s-a referit la universalitatea regresului, care este susținută de faptul că aproape toate sistemele de drept se bazează pe principii considerate universal valabile, precum cel al echității și drepturilor fundamentale ale persoanelor. Acesta a fost rezultatul unui proces de unificare globală care a avut loc în ultimele câteva secole, când influența politică, culturală și activitatea comercială s-au intensificat.

Folosirea mecanismului subrogației personale ca mijloc juridic pentru nașterea regresului a dobândit în timp caracter universal. La rândul său, și regresul a devenit una dintre instituțiile civile care au dobândit universalitate, tocmai pentru că are o reglementare și o aplicare universală. Regresul a devenit un instrument indispensabil al dreptului universal. Reglementarea sa, precum și principiile sale generale de funcționare, sunt constante în toate jurisdicțiile care se bazează pe drepturi și libertăți fundamentale. Necesitatea evitării inechităților sociale, a îmbogățirii fără justă cauză, cauza socială urmărită și caracterul profesional al unor activități care conduc la regres sunt întâlnite în toate sistemele de drept. De aceea, regresul a fost recunoscut ca un remediu de natură juridică pentru recuperarea de la datornic a sumei plătite de către oricare plătitor, remediu echitabil față de necesitatea ca debitorul să plătească finalmente ceea ce datorează.

Așadar, s-ar putea spune că necesitatea aplicării unui corectiv pentru echitate a stat la baza mecanismului regresului.

În *capitolul al treilea* am încercat identificarea locului și a rolului regresului în cadrul teoriei generale a obligațiilor. Pentru aceasta, am considerat necesar să identificăm principiile sale, să definim această noțiune, să-i identificăm izvoarele și să identificăm asemănări și diferențe cu alte instituții din partea generală referitoare la obligații.

Dacă ar fi să caracterizăm regresul, acesta pare a fi, mai presus de toate, un sprijin pentru securitatea circuitului civil și pentru evitarea unor inechități. Pe de o parte, prin regres se oferă o posibilitate de plată a obligațiilor inițiale. În lipsa regresului, obligația ar putea rămâne neexecutată în natură, cu efect pe termen lung în alterarea circuitului civil, care s-ar vedea lipsit de finalitate. Pe de altă parte, prin regres se evită o îmbogățire fără justă cauză a debitorului în dauna plătitorului.

Principiile pe care se bazează regresul par a fi cel al echității raportului dintre creditorul de regres și debitorul de regres, cel al evitării îmbogățirii fără justă cauză a debitorului de regres, în dauna creditorului de regres, al eficienței economice a dreptului de regres, al subrogației

creditorului de regres în drepturile creditorului plătit, principiul reglementării concrete a dreptului subiectiv de regres, principiul îmbinării intereselor individuale cu interesele generale, principiul necesității conservării dreptului de regres, precum și principiul reparației integrale și echitabile a patrimoniului creditorului plătit.

În *capitolul al patrulea* am definit raportul juridic civil de regres din două perspective, în funcție de calificarea sa ca regres subrogatoriu sau regres autonom. Raportul de regres subrogatoriu poate fi definit ca un ansamblu de norme juridice care reglementează atât dreptul subiectiv al creditorului plătit la urmărirea debitorului pentru recuperarea integrală a plății făcute, în vederea executării obligației proprii față de creditorul inițial, cât și obligația de plată a întregii datorii a debitorului către creditorul plătit, născută ca urmare a plății efectuate, în baza legii. Raportul de regres autonom poate fi definit ca un ansamblu de norme juridice care reglementează atât dreptul subiectiv al beneficiarului unui titlu neachitat la realizarea acestei creanțe, chiar împotriva unui garant sau alt coobligat, cât și obligația de plată sau de garanție asumată prin titlu sau prin alt contract.

La rândul său, prin raportare la elementele enumerate mai sus, *dreptul de regres* ar putea fi definit ca fiind acea specie a dreptului subiectiv civil în baza căruia creditorul îndreptățit are dreptul și beneficiază de mijloacele tehnice necesare pentru a-i pretinde debitorului să-i plătească ceea ce creditorul a plătit pentru el, plus eventuale accesorii și cheltuieli.

Obligația corelativă de plată din raportul de regres poate fi definită ca fiind acea obligație de a da, specifică raportului de regres, realizabilă prin plata integrală de către debitor către creditor a sumelor de bani la care acesta este îndreptățit.

Capitolul al cincilea cuprinde calificarea dreptului de regres.

În funcție de *calificarea* dreptului de regres, acesta este un drept de creanță, relativ, patrimonial, pur și simplu, principal și primar. Acesta se înscrie în categoria drepturilor patrimoniale, relative, de creanță, pe de o parte pentru că are, prin esența sa, un conținut cu valoare patrimonială, dar și pentru că este opozabil doar debitorului de regres, în raportul juridic obligațional al cărui conținut îl formează. Dreptul de regres este un drept principal ca urmare a amplasamentului său în cadrul raportului juridic de regres dintre plătit și debitor, nefiind unul accesoriu al raportului juridic civil inițial. Dreptul de regres este un drept cert, pur și simplu, pentru că el îi conferă maximă certitudine titularului în privința conținutului său, întrucât nu depinde de vreo împrejurare viitoare, ci poate fi exercitat de îndată, imediat ce s-a născut. De asemenea, dreptul de regres este un drept primar și nu un drept potestativ, secundar, pentru că obiectul regresului îl constituie un drept subiectiv civil și nu o situație juridică, precum în cazul drepturilor potestative, și pentru că exercițiul unui drept potestativ implică interesele altuia, în sensul că este o ingerință în sfera juridică a altei persoane, ceea ce nu este cazul dreptului de regres.

În ceea ce privește *identificarea* tipologiilor de regres, dreptul de regres poate fi (i) autonom sau subrogatoriu [după raportul de (in)dependență față de raportul juridic primar], (ii) ordinar sau extraordinar [în funcție de existența plății], (iii) obligatoriu sau facultativ (dispozitiv), după tipul normei juridice care prescrie conduita creditorului de regres, (iv) legal dar niciodată convențional [după izvorul dreptului la acțiune], (v) explicit sau implicit [după modalitatea de exprimare], (vi) nelimitat sau limitat [după posibilitatea de anticipare a raporturilor juridice de regres care s-ar putea naște], (vii) total sau parțial [după tipul obligației

de plată, exclusivă sau concurentă] și, (viii) în funcție de izvorul său, drept de regres născut din acte juridice sau din fapte juridice.

Capitolul al șaselea cuprinde o analiză a raportului dintre subrogație și regres, precum și asupra rolului subrogației în nașterea regresului subrogatoriu. Analiza paralelă a subrogației și regresului a permis identificarea zonei principale de tangență dintre cele două, materializată prin regresul subrogatoriu. Acest tip de regres, diferit de cel autonom din materia cambială, este urmarea unei succesiuni de acte juridice care își au originea în raportul juridic inițial dintre creditor și debitor, se realizează prin subrogație și încetează odată cu realizarea creanței creditorului de regres asupra debitorului de regres.

Legiuitorul a fost precaut în a crea o conexiune directă între subrogația legală și raportul de regres, pentru a-i pune plătitorului la dispoziție un instrument util pentru recuperarea plății: dreptul de regres. Acest drept subiectiv civil de proveniență specială își găsește aplicarea în raporturile juridice pentru care a fost special reglementat, dar în limitele expres determinate.

Noțiunile de regres și subrogație nu trebuie suprapuse, însă trebuie privite împreună în cazul regresului subrogatoriu. Acest drept are o natură juridică și o evoluție diferită decât dreptul de regres autonom, care se naște prin efectul legii, fără a fi nevoie de o plată pentru producerea subrogației.

Izvorul dreptului civil obiectiv al oricărui drept la acțiune, în sens de izvor obiectiv, îl reprezintă legea. Aceasta determină situațiile în care fie natura specială a acesteia, fie subrogația personală legală urmare a unei plăți, contribuie la nașterea unui drept material, nou, asupra debitorului, în patrimoniul plătitorului, drept relativ, de creanță, principal, de sine stătător. Acest drept, rezultat în urma subrogației personale legale, trebuie identificat ca drept de regres.

Pentru a discuta despre regres subrogatoriu, este necesar să existe câteva elemente prealabile, în funcție de situația particulară în care urmează a se încadra, respectiv:

- i. existența unei obligații determinate de executare, asumată de către creditorul plătitor sau stabilită în sarcina sa, prin care acesta va trebui să execute o obligație proprie în favoarea creditorului inițial; pentru a evita crearea unei inechități prin însărăcirea nejustificată a plătitorului și îmbogățirea debitorului, celui dintâi i s-a pus la dispoziție un ansamblu de norme pentru recuperarea a ceea ce a plătit;
- ii. existența unei legături între obligația asumată de debitor față de creditorul inițial sau între răspunderea debitorului față de creditorul inițial și obligația creditorului plătitor față de creditorul inițial sau între răspunderea creditorului plătitor față de creditorul inițial;
- iii. plata efectuată de creditorul plătitor către creditorul inițial, cu excepția regresului anticipat, când nu plata este condiția premisă, ci întrunirea elementelor prevăzute de art. 2312 din Codul civil; Aici nu se pune problema îndeplinirii cerințelor pentru regresul autonom din materie cambială;
- iv. incidența mecanismului subrogatoriu;
- v. reglementarea prin lege a cazului special de regres.

Capitolul al șaptelea cuprinde comparația regresului cu anumite instituții juridice de care ar putea apărea mai apropiat ca natură juridică sau ca aplicație.

Regresul și cesiunea de creanță. Atât regresul, cât și cesiunea de creanță, pot avea la bază preexistența unui contract (mai puțin dreptul de regres instituit de art. 1384 din C.civ., aplicabil în cazul răspunderii civile delictuale), ceea ce implică necesitatea respectării condițiilor

generale de validitate. Însă, dacă cesiunea de creanță implică transferul unei creanțe de la cedent la cesionar și, practic, preluarea calităților și viciilor creanței cedentului, în cazul regresului nu avem un transfer al creanței și al drepturilor sale accesorii, ci un nou drept de creanță, al plătitorului asupra debitorului. Acest drept de creanță încorporează obiectul și conținutul celui inițial, care rămân aceleași.

Regresul și preluarea de datorie. Regresul are o componentă activă, dreptul de regres, cât și o componentă pasivă, obligația de plată. În cazul preluării datoriei, conform art. 1599 Cod civil, obligația de a plăti o sumă de bani, adică chiar obligația debitorului de regres, poate fi transmisă de acesta unei alte persoane, fie printr-un contract încheiat între debitorul inițial de regres și noul debitor de regres, sub rezerva art. 1605 C.civ., fie printr-un contract încheiat între creditorul de regres și noul debitor. Preluarea datoriei poate fi o operațiune în cadrul regresului, prin oricare dintre cele două metode descrise mai sus. Desigur, nu numai datoria din obligația de plată din regres poate fi preluată de un alt debitor, ci orice altă datorie asumată prin obligația de a plăti o sumă de bani sau de a executa o altă prestație. Diferența semnificativă dintre regres și preluarea datoriei este aceea că înlocuirea subiectului pasiv prin preluarea de datorie are loc prin încheierea unui act bilateral, acordul de preluare a datoriei, în vreme ce prin regres are loc, urmare a plății făcute, nu o înlocuire ci o stingere a datoriei inițiale și nașterea unei noi datorii.

Regresul și cesiunea de contract. Cesiunea de contract reprezintă o operațiune prin care o parte își substituie un terț în raporturile contractuale, sub condițiile consimțământului celeilalte părți și a neexecutării integrale a prestațiilor. Cesiunea unui contract poate fi anterioară sau chiar ulterioară nașterii regresului și are drept efect substituirea cesionarului sau giratarului în drepturile și obligațiile cedentului sau girantului, conform art. 1317 din Codul civil.

În cazul în care cesiunea de contract ar fi anterioară nașterii regresului, creditorul cesionar va putea pretinde executarea obligației, inclusiv în ceea ce îl privește pe debitorul de regres, în vreme ce debitorul va fi substituit în obligația inițială de plată sau, în cazul regresului, în obligațiile specifice rezultate din titlului la ordin care a făcut obiectul girului.

Regresul și compensația. Dacă cel dintâi reprezintă un mod de naștere a unei creanțe a creditorului plătitor asupra debitorului, urmare a propriei sale fapte sau al propriului act, compensația reprezintă un mod de stingere a două obligații reciproce, de aceeași natură.

În situația compensației, reunirea asupra aceleiași persoane a celor două calități, de creditor și debitor, se referă la două datorii reciproce. În cazul particular al regresului, creditorul plătitor ar deveni una și aceeași persoană cu debitorul. Practic, compensația ar putea interveni în situația în care un debitor inițial devine și creditor plătitor, prin plata datoriei sau prin calitatea de posesor al unui titlu de credit. Compensația se justifică prin fungibilitatea prestațiilor obiect al celor două datorii reciproce și este întemeiată pe utilitatea practică și echitate.

Regresul și darea în plată. Așadar, prin darea în plată reglementată de art. 1492 din C.civ., nu există posibilitatea nașterii dreptului de regres în patrimoniul unei alte persoane care ar plăti pentru debitor, pentru că prin darea în plată numai debitorul poate stinge datoria. Însă, așa cum am arătat, posibilitatea regresului există, spre exemplu, în cazul executării garanției ipotecare, dar în baza contractului de ipotecă.

Regresul și confuziunea. Spre deosebire de aceasta din urmă, care are în vedere stingerea a două obligații reciproce, regresul are ca obiect stingerea unei singure obligații. Așadar, pentru a opera confuziunea în situația în care s-a născut dreptul de regres, ar trebui ca

garantul/plătitorul să aibă și calitatea de debitor. O astfel de situație ar fi rareori posibilă, întrucât este de esența regresului ca obligația debitorului față de plătitor să se nască la momentul plății, însă cele două persoane trebuie să fie diferite. O astfel de situație ar putea exista doar în măsura în care cauza confuziunii ar interveni ulterior nașterii dreptului de regres, întrucât anterior acestui moment nu ar exista obiectul stingerii prin confuziune.

Regresul și remiterea de datorie. Remiterea de datorie poate constitui o particularitate a regresului, în cazul în care creditorul îl iartă pe un codebitor solidar de creanță, însă își rezervă dreptul ca ceilalți codebitori să răspundă pentru întreaga creanță, deci inclusiv pentru partea codebitorului care a fost iertat de datorie.

Regresul și imposibilitatea fortuită de executare. Obligația debitorului de regres este o obligație de a da o sumă de bani. Banii sunt bunuri de gen iar potrivit art. 1634 alin. 6 din Codul civil, debitorul nu poate invoca imposibilitatea fortuită de executare. Așadar, în cazul nașterii dreptului de regres, debitorul va trebui să fie obligat să execute obligația de plată, nefiind posibil să invoce imposibilitatea fortuită de executare.

Regresul și restituirea prestațiilor. În practică, nu de puține ori regresul este confundat cu un tip particular de restituire a prestațiilor. Nu este deloc așa, pentru că între cele două tipuri de instituții sunt diferențe mari, de natură juridică, structură, mecanism, cauze și efecte juridice. Restituirea prestațiilor are lor în cazuri expres determinate de art. 1635 din C.civ., când cineva este ținut să restituie bunuri primite fără drept, din eroare sau în temeiul unui act juridic desființat ulterior cu efect retroactiv, ori ale cărei obligații au devenit imposibil de executat.

Așadar, restituirea se bazează pe repunerea părților în situația anterioară actului juridic civil anulat, desființat sau imposibil de executat, în timp ce prin regres se naște un nou raport juridic obligațional în baza căruia creditorul plătitor are dreptul să obțină prestația datorată.

De asemenea, în cadrul acestui capitol au fost cercetate și aspecte referitoare la regresul în cadrul obligațiilor complexe. Așa cum am arătat, diferența dintre divizibilitate și indivizibilitate rezidă în susceptibilitatea de a putea fi urmărită *pro parte*, pentru fiecare codebitor, respectiv pretinsă de fiecare creditor, separat. Divizibilitatea obligației are efectul inexistenței regresului între creditori față de debitori și viceversa, fiecare fiind responsabil pentru partea sa de datorie.

Însă, executarea obligației indivizibile duce la nașterea dreptului de regres al debitorului care a executat-o asupra codebitorilor, pentru plata părții din datorie ce le revine.

Solidaritatea este, neîndoielnic, una dintre premisele ce favorizează existența regresului. Solidaritatea rezultă din unicitatea de obiect care impune fiecărui debitor obligația de a plăti păgubitului întreaga datorie, obligații solidari fiind responsabili în aceeași măsură față de creditor. Așa cum am arătat deja, fapta unuia este calificată ca fiind fapta tuturor. În acest caz, dreptul de regres își are izvorul în solidaritatea dintre debitori, reglementată de art. 1443 din Codul civil, și în regresul între codebitori, reglementat de art. 1456 din Codul civil.

Capitolul opt analizează izvoarele regresului în dreptul afacerilor. Teoria contemporană a obligațiilor, aplicată la regres, a subliniat că, prin izvor al regresului, se înțelege forma specifică de exprimare a normelor de drept civil care conțin această instituție. În sens material, prin izvoare ale regresului se desemnează condițiile materiale de existență care generează normele acestei instituții particulare din cadrul dreptului civil. Mai concret, s-a arătat că „prin expresia izvor al drepturilor subiective civile concrete (așadar, inclusiv în cazul dreptului subiectiv civil de regres, n.n.) se desemnează sursele drepturilor subiective civile concrete,

născute din acte și fapte juridice civile concrete. În consecință, aceste izvoare nu trebuie confundate cu izvoarele dreptului civil obiectiv, adică cu formele de exprimare a normelor de drept civil (legea, uzanțele și principiile generale ale dreptului)”¹. Așadar, se apreciază că trebuie făcută o distincție între *izvoarele dreptului civil obiectiv al regresului* și *izvoarele dreptului subiectiv civil concret al regresului*, pentru că între acestea există o diferență semnificativă, aspect pe care îl vom prezenta sintetic.

Analiza faptei sau actului juridic generator al obligației, a naturii juridice a obligației, a efectului încălcării acesteia și a tipului de răspundere civilă, prin raportare la temeiul de drept propriu fiecărui caz de regres, conduc la concluzia că fiecare situație care naște dreptul la regres este reglementată printr-o normă juridică specială.

Prin izvor al dreptului civil obiectiv al regresului înțelegem legea, pentru că dreptul subiectiv și obligația de plată se pot naște doar în situațiile în care legiuitorul a prevăzut în mod expres acest lucru.

În acest sens, avem două argumente.

Un prim argument sunt dispozițiile art. 1 din Codul civil, potrivit cărora sunt izvoare ale dreptului civil legea, uzanțele și principiile generale ale dreptului. Ca urmare a faptului că tipurile de regres fac parte din materiile reglementate prin lege, uzanțele care ar permite regresul nu se pot aplica, pentru că legea nu trimite în mod expres la acestea.

Cel de-al doilea argument este susținut de dispozițiile art. 1472 și art. 1474 din Codul civil. Cele două norme permit ca plata să fie făcută de orice persoană, chiar dacă este terț în raport de acea obligație, cu efectul că plata făcută de un terț stinge obligația dacă este făcută pe seama debitorului. În acest caz, terțul nu se subrogă în drepturile creditorului plătit decât în cazurile și condițiile prevăzute de lege.

Regresul nu se poate naște decât în situațiile consacrate de lege.

Există situații în care instanțele judecătorești intervin pentru a sublinia necesitatea reglementării și aplicării regresului în raporturile juridice dintre părți. Într-o decizie a Curții de Justiție a Uniunii Europene², având ca obiect analiza posibilității ca un notar public din Italia, funcționar public, să răspundă în solidar cu societatea a căreia i-a autentificat actul de majorare a capitalului social, s-a arătat că „*Directiva 69/335, astfel cum a fost modificată, trebuie interpretată în sensul că nu se opune ca un stat membru să prevadă răspunderea solidară a funcționarului public care a redactat sau a primit actul de majorare a capitalului social, cu condiția ca funcționarul public menționat să dispună de un drept de a exercita o acțiune în regres împotriva societății care beneficiază de aport*”. Așadar, dreptul la acțiunea în regres reprezintă o garanție pentru o eventuală acțiune în atragerea răspunderii solidară a funcționarului public, a cărei legalitate este condiționată de reglementarea dreptului de regres și a acțiunii în regres în legislația internă. Desigur, prin însăși reglementarea acestui drept la acțiune, regresul are natură legală, însă este important că instanța europeană are în vedere necesitatea reglementării acestei instituții pentru a asigura echilibrul în raporturile civile.

¹ M. Nicolae, *op.cit.*, o. 232

² Hotărârea CJUE din Cauza C-35/09 dintre Ministero dell'Economia e delle Finanze, Agenzia delle Entrate și Paolo Speranza, publicată la adresa de internet <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=regres&docid=81300&pageIndex=0&doclang=ro&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1033032#ctx1>

Contractul este principalul izvor al regresului în dreptul afacerilor, măcar pentru aspectul că între profesioniști acestea sunt cel mai uzitat mijloc de reglementare a raporturilor lor juridice. La o examinare preliminară a contractelor speciale, reglementate la art. 1650-2278 din Codul civil, regresul a fost în mod expres reglementat în contractul de cesiune de contract (art. 1318 din Codul civil), în contractul de furnizare (art. 1770 din Codul civil), în contractul de societate (art. 1886 alin. 1 din Codul civil) și în contractul de transport de bunuri (art. 1961 alin. 3 din Codul civil). Deși majoritatea contractelor izvor al regresului sunt contracte bilaterale, există două cazuri în care contracte unilaterale constituie izvor pentru dreptul de regres și pentru obligația de plată. Reglementate în categoria garanțiilor personale, *scrisoarea de garanție bancară* și *scrisoarea de confort* sunt contracte unilaterale, calificate astfel în funcție de numărul manifestărilor de voință exprimate pentru încheierea actului. De asemenea, contractele nenumite pot fi izvor al regresului. Printre contractele nenumite, izvor al regresului, pot fi menționate *contractul de factoring*, sau *contractul de asociere în cadrul achizițiilor publice*. Este greu de spus dacă *contractul de cash pooling (contract de trezorerie centralizată pentru afacerile societăților din grup)* poate fi izvor al unui drept de regres, ținând cont de faptul că acesta reglementează acordul societăților din grup cu privire la bugetele centralizate și la fluxurile de numerar coordonate în vederea utilizării lor eficiente.

Actul juridic unilateral și angajamentul unilateral pot fi izvor al dreptului de regres. Cambia, biletul la ordin și cecul sunt, pe de o parte, titluri de credit calificate ca acte juridice unilaterale, care permit posesorului legitim să-și valorifice creanța la scadență, iar pe de altă parte instrumente de credit cu certe avantaje practice, precum caracterul lor ușor transmisibil, cu formalități minime. Cu privire la fiecare dintre cele trei instrumente de credit a fost reglementată instituția regresului.

Regula generală în privința regimului juridic al actului unilateral este aceea că dispozițiile legale referitoare la contracte se aplică în mod corespunzător actelor unilaterale³. Aceasta înseamnă că inclusiv dispozițiile legale referitoare la regres din materia contractelor sunt aplicabile regresului izvorât din actele unilaterale, cu excepția cazurilor în care prin lege se prevede altfel.

Angajamentul unilateral, o manifestare de voință făcută în vederea creării unei obligații juridice în sarcina emitentului, ar putea deveni izvor al regresului în măsura în care autorul său s-ar obliga pentru a garanta executarea unei obligații, fără ca voința sa să se întâlnească cu voința destinatarului ei. Executarea de bună-voie a obligației plăta a datoriei în favoarea creditorului i-ar deschide emitentului angajamentului unilateral posibilitatea unui drept de regres împotriva debitorului.

Faptele juridice licite sunt izvor al regresului.

Gestiunea de afaceri este izvor al regresului, conform art. 1336 din Codul civil, care a reglementat dreptul nelimitat de regres al terților cu care a contractat gerantului care a acționat în nume propriu împotriva geratului. În cadrul gestiunii de afaceri, legiuitorul a reglementat două tipuri de răspunderi: pe de o parte, răspunderea contractuală a gerantului care a acționat în nume propriu față de terții cu care a contractat, iar pe de altă parte, răspunderea civilă delictuală obiectivă a geratului pentru fapta gerantului. Articolul menționat reglementează de fapt un drept la acțiune al terților cu care gerantul care a acționat în nume propriu a contractat,

³ Art. 1325 din Codul civil român

prin care cei dintâi se îndreptă direct împotriva geratului, printr-o acțiune în regres, urmare a răspunderii sale civile delictuale obiective, pentru fapta gerantului. Desigur însă, dreptul terților de a se îndrepta împotriva geratului nu este limitat. Aceștia au la dispoziție și o acțiune în răspundere civilă contractuală, împotriva părții cu care au contractat, întemeiată pe dispozițiile art. 1336 alin. 1 teza întâi din Codul civil, raportat la art. 1350 alin. 1 și 2 din Codul civil.

În ceea ce privește *plata nedatorată*, legiuitorul a reglementat, cu titlu de noutate față de vechea legislație, un drept de regres al plătitorului împotriva debitorului, bazat pe subrogația legală în drepturile creditorului plătit. Acest caz de regres este reglementat în cadrul art. 1342 alin. 2 din Codul civil, dar cu referire directă la situația prevăzută de art. 1342 din Codul civil, în care creditorul a plătit, dar cel care a primit-o cu bună-credință a lăsat să se împlinească termenul de prescripție ori s-a lipsit, în orice mod, de titlul său de creanță sau a renunțat la garanțiile creanței.

Îmbogățirea fără justă cauză ar putea fi, în anumite cazuri, izvor pentru nașterea regresului, chiar dacă art. 1345 din Codul civil ar putea fi interpretat limitativ, în sensul că îmbogățirea fără justă cauză ar putea fi evitată doar prin instituția restituirii prestațiilor. Strict literal, art. 1345 din Codul civil vorbește despre o obligație de restituire, fără a putea însă limita operațiunea strict la instituția restituirii prestațiilor. În opinia noastră, îmbogățirea fără justă cauză poate atrage și situații de regres, tocmai pentru că, la fel ca în alte alte sisteme de drept, regresul are la bază necesitatea evitării îmbogățirii fără justă cauză.

Spre exemplu, în situația fideiusiunii în care debitorul principal este incapabil iar, potrivit art. 2307 din Codul civil, debitorul principal se liberează de obligație invocând incapacitatea sa, fideiusorul are regres împotriva debitorului principal numai în limita îmbogățirii acestuia. Într-o astfel de situație, acțiunea în regres a fideiusorului va trebui să fie întemeiată și pe regulile îmbogățirii fără justă cauză și va trebui să respecte condițiile de admisibilitate ale acestei acțiuni (art. 1345-1348 Cod civil). Așadar, se naște un drept subiectiv de regres, a cărui materializare se poate face prin invocarea unor elemente care țin de îmbogățirea fără justă cauză. Distincția prezintă însă doar interes teoretic, pentru că practic, ambele sunt acțiuni în pretenții îndreptate împotriva debitorului.

Răspunderea civilă delictuală subiectivă și obiectivă sunt izvoare ale dreptului de regres. Cea dintâi se manifestă ca urmare a unor fapte ilicite produse în activități derulate în baza unor contracte de asigurare sau de transport, în vreme ce a doua se manifestă cel mai des în diferitele raporturi care presupun *raporturi de prepușenie*, desfășurate între comitenți și prepușii lor, indiferent de specia raportului juridic concret (raporturi de muncă, transport).

Și *răspunderea civilă contractuală* este izvor al dreptului de regres. În cazul subcontractării pentru executarea contractului de furnizare, art. 1770 din Codul civil instituie un drept de regres al furnizorului asupra terțului subcontractant. Izvorul răspunderii contractuale a furnizorului este, așadar, răspunderea sa directă pentru fapta sa proprie, considerată faptă ilicită și în cazul furnizării de către terțul subcontractant a unor produse și servicii necorespunzătoare calitativ.

Capitolul nouă se referă la *drepturile creditorului de regres* și la *obligația de plată* din cadrul raportului de regres. Creditorul de regres are dreptul la îndeplinirea integrală, exactă și la timp a obligației, în sensul art. 1516 din Codul civil. În acest sens, creditorul are dreptul de a cere executarea silită a obligației sau să folosească orice alt mijloc legal pentru realizarea dreptului său.

Mijloacele care vor fi utilizate de creditor sunt în directă dependență cu natura dreptului de regres aflat în patrimoniul creditorului. De asemenea, în materie civilă funcționează regula *dies non interpellat pro homine*, în sensul că atât timp cât creditorul nu cere constatarea întârzierii debitorului în îndeplinirea obligației, se presupune că aceasta nu i-a dăunat. Presupusa întârziere, de drept sau nu, a debitorului de regres trebuie analizată de la caz la caz, în funcție de natura juridică a regresului. Spre exemplu, în cazul regresului subrogatoriu, executarea silită directă este imposibilă fără punerea în întârziere a debitorului și obținerea unui titlu executoriu. Potrivit art. 1523 alin. 2 lit. e) din Codul civil, în unele situații de regres, obligația de plată a debitorului de regres se naște din săvârșirea unei fapte ilicite extracontractuale, iar în aceste cazuri punerea expresă în întârziere este recomandabilă. Acestea sunt de regulă cazurile regresului subrogatoriu, precum cele din materia asigurărilor, transportului sau răspunderii civile. În aceste tipuri de regres, debitorul nu este de drept în întârzierea executării obligației de plată și, în cazul în care debitorul nu plătește datoria, este necesară executarea sa silită, în baza unui titlu executoriu, obținut pe cale judiciară.

În privința laturii pasive, debitorul de regres are o obligație principală de a da (de a plăti suma pe care i-o datorează creditorului plătitor și pe care acesta din urmă a plătit-o la rândul său, plus accesorii), dar și obligații accesorii de a face (de a lua măsuri și de a îndeplini acte de conservare a dreptului de regres) și obligații accesorii de a nu face (de a nu-i afecta dreptul subiectiv și la acțiune al creditorului). În privința obligațiilor de a nu face se înscriu orice obligații care ar avea ca rezultat împiedicarea realizării dreptului de regres sau diminuarea șanselor pentru realizarea sa.

Executarea obligației principale de a da, respectiv de a plăti suma datorată, stinge dreptul creditorului de regres și, automat, și obligațiile accesorii de a face sau de a nu face. Refuzul debitorului de a executa obligația de remitere a sumei de bani, precum și încălcarea obligațiilor de a face sau de a nu face, atrage consecința agravării situației sale, în sensul obligării la plata accesoriilor și a cheltuielilor făcute de creditor pentru realizarea creanței sale.

Titlul al treilea al tezei cuprinde aspecte de drept special privind manifestarea regresului în diferite domenii de aplicare a dreptului afacerilor. În acest sens, am analizat regresul în cadrul instrumentelor tradiționale de plată, a instrumentelor moderne de plată, în cadrul garanțiilor autonome, în acreditivul documentar, în cadrul factoringului și forfetării unor efecte de comerț, în dreptul asigurărilor, în materia societăților, în funcțiune sau în insolvență și/sau faliment, în cadrul operațiunilor de vânzare succesivă din raporturile de comerț și în dreptul internațional privat.

Capitolul întâi al acestui titlu conține descrierea regresului în cadrul unor operațiuni de creditare specifice sectorului bancar, în care, urmare a sunt posibile numeroase situații de regres.

Subcapitolul întâi se referă la regres în cadrul instrumentelor tradiționale de plată (cambia, biletul la ordin și cec-ul). Specificul circulației titlurilor de credit este dat de efectul juridic al unor acte juridice individuale, unilaterale, precum refuzul acceptării, acceptarea parțială, protestul, înștiințarea despre neacceptare sau neplată, inserarea unor mențiuni speciale în titlul de credit sau predarea acestuia. Fiecare dintre aceste elemente este în măsură să influențeze nașterea, transmiterea, transformarea și stingerea dreptului de regres, atât sub aspect substanțial cât și procesual.

Cel de-al doilea subcapitol se referă la regresul în cadrul unor operațiuni electronice de plată precum plata cu cardul bancar, debitarea directă și transferul de credit. Aceste operațiuni pot da naștere la situații de regres, însă incidența acestora nu poate fi exclusă, precum în situația art. 169 alin. 2 din OUG nr. 113/2009 privind serviciile electronice de plată. În acest caz, dacă prestatorul de servicii de plată al beneficiarului plății este ținut responsabil pentru efectuarea unei operațiuni de plată care implică schimbul valutar, acesta garantează punerea la dispoziția beneficiarului plății a sumei ce face obiectul operațiunii de plată, imediat după ce această sumă este creditată în contul de plăți al prestatorului de servicii de plată al beneficiarului plății.

Este, practic, o situație de regres în care mecanismul subrogației prestatorului în dreptul beneficiarului, creditor plătit, conduce la nașterea un drept subiectiv civil al prestatorului de servicii de plată asupra plătitorului.

Cel de-al treilea subcapitol se referă la regresul în garanțiile autonome, respectiv în scrisoarea de garanție bancară și scrisoarea de confort. Cercetarea aprofundată a acestor instituții a impus necesitatea verificării următoarelor perspective: condițiile și momentul nașterii dreptului la regres, natura juridică a dreptului de regres, clasificarea sa, întinderea, durata, stingerea și desființarea dreptului de regres.

Cel de-al patrulea subcapitol se referă la regresul în cadrul acreditivului documentar. La fel ca regresul în garanțiile autonome, și regresul din acreditivul documentar este autonom și nu subrogatoriu. Mai întâi, această calitate provine din caracterul garanției asumate de bancă în cazul acreditivului. Aceasta este o garanție independentă și nu una accesorie, ceea ce atrage și autonomia dreptului de regres. În al doilea rând, banca emitentă și-a asumat o obligație proprie de plată a contravalorii mărfurilor, însă ca urmare a stingerii obligației sale, prin plată, devine actuală obligația ordonatorului de a-i restitui băncii emitente contravaloarea operațiunii, respectiv prețul mărfurilor și costurile cu acreditivul documentar. Această obligație se naște în baza raportului de credit dintre ordonator și emitent și a legii părților. Așadar, la fel ca în scrisoarea de garanție bancară, dreptul de regres în materia acreditivului documentar nu este un regres subrogatoriu.

Cel de-al cincilea subcapitol a analizat regresul în cadrul factoringului și forfetării. În timp ce factoringul poate fi cu regres sau fără, forfetarea este întotdeauna fără drept de regres asupra oricărui deținător anterior din lanțul causal. Ca urmare a cercetării efectuate, am concluzionat că se poate naște un raport de regres doar între factor și aderent. Între factor și debitorul cedat nu se poate naște un raport de regres, cum de asemenea nu se poate naște raport de regres nici între aderent și debitorul cedat.

Cel de-al șaselea subcapitol a analizat mecanismul de plată în cadrul depozitelor garantate de către fondul de garantare a depozitelor.. Potrivit cercetării, Legea nr. 311/2015 privind schemele de garantare a depozitelor și Fondul de garantare a depozitelor bancare reglementează două tipuri de raporturi de regres, unul implicit, specific dreptului societar și unul explicit, specific dreptului bancar.

Capitolul al doilea a privit regresul în dreptul asigurărilor, mai ales regresul în cadrul ultimelor modificări legislative semnificative. Acestea au introdus conceptele de decontare directă și răscumpărarea categoriei bonus/malus. Din punctul de vedere al regresului, cea dintâi

modificare conduce la existența a două raporturi juridice de regres, după cum urmează: *cel dintâi*, între asigurătorul RCA al asiguratului vătămat și cel al persoanei responsabile de prejudiciu, dar pentru care va plăti asigurătorul său, cu aplicarea mecanismului decontării directe, iar *al doilea*, între asigurătorul RCA al persoanei responsabile și aceasta din urmă.

Cea de-a doua modificare, răscumpărarea plătită de asigurat, nu reprezintă o aplicație a regresului, ci o formă de plată stabilită prin contractul de asigurare, în vederea înlăturării efectului negativ accesoriu al necesității schimbării categoriei de bonus/malus în care se regăsea persoana responsabilă la momentul producerii riscului asigurat.

În *capitolul trei* am analizat regresul în materia *societăților*. Răspunderea administratorilor față de societate intervine atât pentru încălcarea obligațiilor rezultate din mandatul încredințat de persoana juridică, cât și pentru cazuri precum depășirea limitelor obișnuite ale societății sau încălcarea dispozițiilor prevăzute de lege. Așadar, plata de către societate a unor despăgubiri, ca urmare a încălcării obligațiilor rezultate din mandatul încredințat, poate atrage situații de regres.

În *cel de-al patrulea capitol*, referitor la vânzarea succesivă a bunurilor lipsite de conformitate sau periculoase, acțiunea în regres are expresia unei acțiuni în garanție, întemeiată pe răspunderea civilă contractuală a celui responsabil de lipsa de conformitate. Desigur, pentru a evita șirul multiplicat al acțiunilor în regres, este oricând posibilă, și chiar recomandabilă, acțiunea directă a distribuitorului sau consumatorului final împotriva producătorului.

Titlul IV privește aspecte de drept procesual și analizează caracterul special al acțiunii civile de regres. Aceasta reprezintă ansamblul mijloacelor juridice procesuale prin care se urmărește realizarea dreptului subiectiv de regres. Acțiunea în regres are întotdeauna caracter civil, chiar și atunci când izvorul dreptului subiectiv civil concret îl reprezintă o infracțiune.

La fel ca orice acțiune civilă, și acțiunea în regres are condițiile comune de exercitare a acțiunii, respectiv capacitatea procesuală, calitatea procesuală, formularea unei pretenții și justificarea unui interes.

Acțiunea în regres are natura unei cereri patrimoniale, evaluabilă în bani, față de care este necesară timbrarea acțiunii, la valoare, în temeiul art. 3 alin. 1 din OUG nr. 80/2013 privind taxele de timbru.

Acțiunea în regres este în principiu o acțiune în realizarea dreptului, întrucât reclamantul, creditor plătitor care se pretinde titularul dreptului subiectiv de regres, solicită instanței să îl oblige pe pârât la restituirea sumei plătite de creditorul plătitor, inclusiv a costurilor în legătură cu această plată. Aceasta este întotdeauna o acțiune patrimonială, personală, de creanță, mobilă, și niciodată o acțiune reală, pentru că scopul reclamantului este acela de a-și recupera suma plătită pentru a stinge datoria debitorului.

De cele mai multe ori, acțiunea în regres, indiferent de specia în care se obiectivează, este formulată ca acțiune principală. Fie că ne regăsim în situația asigurătorului care se îndreaptă împotriva terțului responsabil, fie a avalistului care se îndreaptă împotriva trasului acceptant, a trăgătorului și/sau a avaliştilor lor, în funcție de persoana pentru care a fost dat avalul, sau a transportatorului care se îndreaptă împotriva expeditorului, de regulă se formulează o acțiune principală. Niciunul dintre creditorii plătitori nu poate rămâne în pasivitate, pentru că a suferit o pierdere patrimonială, astfel că fiecare în parte are inițiativa introducerii acțiunii.

Finalmente, sub aspect terminologic, de cele mai multe ori, în practică acțiunea formulată de către persoana care s-a subrogat în drepturile creditorului plătit, în materie de asigurări,

factoring sau leasing, a fost denumită ca fiind acțiune în regres. Această denumire este folosită oarecum în mod generic, tocmai pentru că, așa cum am arătat deja, acțiunea în regres este diferită de forma concretă de manifestare a sa, cererea de chemare în judecată. Aceasta din urmă poate fi exprimată prin modalități diferite, fiecare dintre ele în măsură să conducă la realizarea dreptului de regres al creditorului plătitor asupra debitorului său.

Pentru mai multă claritate, ar fi preferabil ca mijlocul procesual de acțiune să poarte și numele pretenției concrete (spre exemplu, acțiune în pretenții pe cale de regres), și nu doar numele raportului juridic/mijlocului în urma căruia s-a născut dreptul la acțiunea în regres. Chiar dacă, printr-o subrogație personală legală, se naște un raport juridic de regres, poate că o formă mai precisă de exprimare ar fi aceea a unei acțiuni în pretenții, formulată pe cale de regres.

Prin acțiunea în regres pot fi exercitate și mijloace de protecție a drepturilor acestuia (respectiv, măsuri conservatorii și asiguratorii). Între mijloacele de protecție care ar putea fi solicitate de către creditorul de regres se regăsesc câteva măsuri conservatorii (asigurarea probelor, îndeplinirea unor formalități necesare pentru conservarea dreptului de regres, exercitarea acțiunii oblice) și câteva măsuri asigurătorii (sechestrul asigurător, poprirea asigurătorie, ordonanța președințială).

Așadar, am putea spune că acțiunea în regres, indiferent de forma sa concretă de exprimare procesuală, este întotdeauna o acțiune de natură civilă, patrimonială, evaluabilă în bani, reglementată în mod expres de lege, prin care se urmărește realizarea dreptului de regres al reclamantului creditor de regres asupra debitorului de regres.

Titlul V conține concluziile la care am ajuns ca urmare a cercetării instituției regresului.

În opinia noastră, regresul este, din punct de vedere substanțial și procesual, un instrument juridic care îi dă dreptul unei părți, care s-a obligat față de altul sau pe care legea o obligă să plătească pentru altul, să-și recupereze prestația efectuată, de la debitor, de la un codebitor sau de la un alt garant al său. Forma sa de exprimare cea mai cunoscută în evoluția socială a fost cea a garantului care plătea pentru împrumutul debitor și care, după această plată, dorea să își recupereze prestația. Astăzi, regresul este o modalitate tehnică ce oferă creditorului plătitor, adică părții care și-a executat obligația, un grad sporit de probabilitate că debitorul își va executa obligația de plată față de cel dintâi sau față de o altă persoană îndreptățită, cum ar fi posesorul unui titlu de credit neacceptat sau neachitat, la scadență sau chiar înainte de scadență. Firește, nu este o certitudine absolută pentru această finalitate și nu este nici măcar un mijloc decisiv pentru realizarea creanței creditorului plătitor, întrucât, uneori, doar prin mijlocirea altor instituții, precum executarea silită, poate fi atins acest rezultat. Însă, beneficiind de suportul legii, care reglementează în anumite cazuri incidența expresă a acestui instrument, regresul conferă un grad sporit de mijloace pentru realizarea creanței și, implicit, de siguranță, urmare a specificului său.

Nevoia unor cazuri de regres a apărut în activitățile care necesitau o astfel de certitudine sau o garanție suplimentară că raporturile obligaționale primare vor fi rapid executate, precum în asigurări sau în sistemul bancar. Interesul prioritar era ca plata să fie făcută, indiferent dacă o făcea debitorul sau un alt obligat. Însă, acestuia din urmă trebuia să i se pună la dispoziție norme de drept în baza cărora să poată obține ceea ce a plătit. În unele cazuri, a fost necesar ca raportul juridic primar, de regulă specializat, să fie executat pentru garantarea funcționării și

securității unui sistem de interes fundamental pentru stabilitatea economică (spre exemplu, în materie bancară, cu aplicație directă în operațiunile cambiale sau de garanție).

De asemenea, regresul a apărut ca fiind util și față de sistematizarea răspunderii într-o operațiune care încorporează mai mulți participanți, precum în raporturile de transport, în care aceștia au obligații și răspunderi diferite, dar în executarea aceleiași finalități contractuale.

Regresul este în aceeași măsură și un instrument pentru reglementarea raporturilor obligaționale dintre codebitori și/sau garanți, stabilind ordinea și proporția obligației în cazul solidarității pasive, dar și mijloacele plătitorului de recuperare a datoriei. Una dintre formele cele mai cunoscute de exprimare, în evoluția socială, a fost cea a codebitorilor fiscali, solidari pentru plata impozitelor față de stat, dintre care plătitorul efectiv urmărea să-și recupereze creanța asupra celorlalți. Teza care susținea această posibilitate consta în poziția similară pe care o aveau părțile aflate în egalitate, situația juridică a niciuneia dintre acestea nefiind diferențiată față de ceilalți. În baza acestei egalități de situație juridică, conștiința dreptului la regres îl poate îndreptăți pe un coparticipant aflat în consorțiu solidar să facă o plată pentru alții, urmând să o recupereze de la aceștia.

Toate aceste elemente, respectiv interesul social, evitarea unei însăraciri a plătitorului care face o binefacere, totuși oneroasă, posibilul liber arbitru al creditorului în relația sa cu debitorul, nevoia de stabilitate și securitate civilă, au condus la necesitatea acestei protecții speciale, prin regres, pentru atingerea finalității obligațiilor inițiale.

Așadar, în esență, regresul implică existența unor raporturi civile complexe, între care prezintă interes pentru această temă raportul obligațional dintre creditor, debitor și cel ce se obligă sau chiar este obligat de lege să plătească datoria debitorului, dacă acesta din urmă nu o va face chiar el.

Cheia reglementării exprese a cazurilor de regres se regăsește în diferențierea care trebuie făcută între subrogația reală și cea personală și efectele lor diferite produse în ceea ce privește înlocuirea elementelor care ies și care intră în patrimoniul oricărui subiect de drept.

Astfel, în cazul subrogației reale universale și cu titlu universal, efectele se produc în mod automat, fără intervenția specială și concretă a legii, pentru fiecare caz. În ceea ce privește însă subrogația personală, incidentă în cazul regresului subrogatoriu, înlocuirea elementelor de patrimoniu nu se poate produce fără ca legiuitorul să reglementeze în mod expres acest aspect. Probabil și din acest motiv, pentru fiecare situație considerată necesară, legiuitorul a reglementat în mod expres nașterea dreptului de regres și posibilitatea creditorului plătitor de a-și recupera creanța.

Aceasta face ca, în materia regresului subrogatoriu, fiecare plată, privită ca element patrimonial, să aibă remediile necesare pentru a-și regăsi locul în patrimoniul plătitorului, prin realizarea sa. În privința regresului autonom din materie bancară, lucrurile trebuie privite din altă perspectivă. Chiar dacă nu plata reprezintă motivul ieșirii unui bun din patrimoniu, totuși există o pierdere care trebuie acoperită. Această pierdere, generată de o neplată a unei creanțe, are la rândul său propriile remedii pentru realizare, din care dreptul de regres este unul dintre cele mai importante.

Toate aceste aspecte au contribuit la conturarea unei imagini a regresului ca instituție plurivalentă și variată, foarte avantajoasă din punct de vedere economic și utilă din punct de vedere juridic.